

HUPPLEKEN

Bröllopsdans från Floda socken i Dalarna.

Upptecknad av *Gustaf Karlson*.

»Huppletjen» (hopplek) är en mycket gammal dans och kanske Sveriges enda sockendans. Floda socken, som ligger efter Västra Dalälven, är en av Dalarnas vackraste socknar, och dess dräkter utmärka sig för den största färgprakt. På 1600-talet samlades gamla och unga till dansen på »Norsbron», en stor träbro, där landsvägen går över Flosjöns utlopp i Västra Dalälven. Till dansen kommo kullorna med stora blombuketter, som de prydde de »grämmaste» gossarna med, och det hände ofta, att några av dessa blevo översållade med blommor. Det dansades bara Hupplek, fördans och kringeldans. Sedermera byggdes »Norsbron» om ifrån träbro till stenbro, och »Norsbrodansen» var ett minne blott. Huppleken var nära att dela samma öde, men togs upp som bröllopsdans och dansades i många år såsom sådan. Det dansades i åtta, ja, fjorton dygn, bara hupplek, fördans och kringel, samt kroklek och polska, som då till-

kommit, och ibland gammal vals. Det var folkmusikens, byaspelmännens och fiolens glansdagar. Ifrån kyrkan kommo brudparen och bröllopgästerna med fiolspel i täten, och inne i bröllopgården väntade välfägnaden, och här hade även spelmännen sin hedersplats. Efter måltiden bar det med gånglåt av till »Lekstugan». I flera timmar gick dansen med liv och lust. Så spelades en gånglåt igen, och alla följa efter för att intaga bröllopsmåltid, då sjunges det till brudpar och spelman. Gånglåtar, skänklåtar, polskor och kringeldansmelodier avlösa varandra. En ny tid kom då alla gamla seder skulle bort, och då kom farornas stund för folkmusiken. Spelmännen anlätades ej, och många av dem voro gamla och togo sina låtar med i graven. De unga lärde ej att spela fiol, och i synnerhet ej folkmusik. Hupplekens melodier räddades undan glömskan av riksspelmannen Olof Tillman, som även mindes dansen och har givit fullständig upplysning

»Huppleken» dansades i »Vita havet» å Kungl. slottet för H. M. Konungen och flera medlemmar av konungahuset år 1921.

om dansens gång. Därigenom har en lek = dans bevarats åt svensk ungdom av värdefullaste slag. Dansen är enkel och skall betraktas som flera danser, samlade till ett helt.

Uppställning: Parvis efter varandra i ring motsols.

Fattning: Kavaljer fattar med egen vänster damens vänstra hand. Ledig hand i sidan.

Steg: Huppsteg (dansas endast av kavaljer): Med ett hopp framåt isätts båda fötterna, sedan isättes vänster fot, samtidigt som höger fot lyftes högt med krökt knä, nästa hopp isätts båda fötterna och därpå höger fot, medan vänster fot lyftes. Stegen äro alltså: isättande av båda, vänster, båda, höger o. s. v. (De dansande röra sig hela tiden i ring framåt.)

Gångsteg: Samtidigt som kavaljererna dansa huppsteg, gå damerna med gångsteg, mjukt, vackert, med början på vänster fot och glatt seende på kavaljeren.

Springsteg: Foten lyftes ej så högt som vanligt, utan föres efter golvet, så att ring- eller omdansningen bliver sirligt mjuk (som vals).

Omdansning: Medsols. Kavaljer fattar med egen höger hand damen vid midjan, vänster arm krökes framåt med upplyft armbåge och vänster hand om damens högra överarm. Damen vilar med höger hand på kavaljerens vänstra överarm, vänstra armbågen krökt och vilande på kavaljerens högra arm. Båda stå vända mot varandra, något åt sidan, så att högra axlarna äro mitt framför varandra. (Vid omdansning motsols är fattningen omvänd.)

Handslag: Under »huppen» håller paret i varandra med vänster hand, när gånglåten är slut lägger damen höger hand öppen ovanpå deras händer, och kavaljeren slår med höger hand ett kraftigt slag på damens, så att det smäller. De släppa så med vänster hand och hålla i med höger, kavaljeren för damen framför sig över till sin högra sida (själv står han stilla).

Kringel. Fattning: Kavaljererna sträcka armarna utåt (händerna i lodrät ställning) och fatta om damernas överarm med hela handen. Damerna sträcka

Kringel.

Tur 2.

Omdansning. Brudparet börjar, och sedan omdansa *vartannat par i ringen* på plats, först medsols (1—8), klappar i händerna (9) och dansar motsols (9—16), med omvänd omdansfattning. De par i ringen, som stått stilla, omdansa nu på samma sätt. (Medsols 1—8, motsols 9—16.) Springsteg hela turen.

Tur 3.

När dansen framvisas som bröllopsdans, går brudparet fram till spelmannen och skänker honom en silverslant (gärna flera). Detta kallas »brudparets fördans». (Fördansen dansas alltid på stället framför spelmannen.) De övriga passa nu på att omdansa på sina platser i ringen, så att brudparet bliver för sig självt framför spelman. Efter brudparet kan den

också ut armarna och lägga händerna på kavaljerernas överarmar. Ringen rör sig medsols med denna fattning. Då ringen skall röra sig motsols, göres s. k. *armslag*, vilket tillgår så: Alla stanna, och endast kavaljererna släppa taget med händerna och svänga armarna framåt, upp- och utåt, så att de kunna fatta damernas armar igen. Genom denna rörelse ha kavaljererna fått sina armar ovanpå, och damerna fatta om kavaljerernas armar. (Vid armslag och då ringen vänder göres markering.)

Som bröllopsdans skall ett »brudpar» utses. Lämpligen bör bruddräkt användas, med tärnor och marskalkar i enhetliga dräkter. Brudparet skall, när skänklåten till brudparet sjunges, gå runt i ringen och bjuda på förfriskning.

»**Värdfolk**»: Ett gift par, som bjuder på förtäring under dansen, men särskilt när skänklåten till spelman sjunges.

Tur 1.

Stor ring, som med gångsteg (början på yttre foten) rör sig motsols. På sjunde takten göra kavaljererna huppsteg, damerna fortsätta med sina gångsteg och se förtjusta på kavaljererna, som göra allt högre hopp. Huppstegen fortsätta så länge spelman spelar gånglåt.

Musiken gör en kort paus, så att de dansande hinna göra *handslag*.

Brud med brudpigor.

»**grämaste**» gossen med sin flicka gå fram till spelmannen och »**skänka**», så får han sin fördans. (Musik och fördans lika som i tur 2 beskrivits.)

Tur 4.

Kringel. Alla bilda ring med kringelfattning. Ringen rör sig medsols (1—16). På 17:de takten göres en markering och kavaljererna göra förut omtalade armslag, ringen rör sig nu motsols (9—24). Ringen skall glida runt, jämnt och med stark fart. Springsteg hela turen.

Tur 5.

Skänklåt till spelman. De dansande stå i ring, eller om det kan ordnas, sitta kring ett bord. Spelman spelar, och alla sjunga. Under sången skall värdfolket

gå omkring och bjuda på traktering eller också samla in pengar till spelman i ett gammalt tennstop eller dylikt.

Sitta alla till bords, *reser sig brudparet, bruden* tager en »sellkosa» (dryckesskål av silver), *brudgummen* »kannglasen», gå runt och bjuda på förtäring. Spelman spelar, och alla sjunga skänklåt till brud och brudgum. Om så önskas, sjunges den flera gånger, tills alla fått förtäring. Spelman spelar nu en gånglåt, och dansen dansas från början sålunda: tur 1, tur 2, tur 3, tur 4.

Tur 6.

Kroklek = långdans (jämför sladden i tur 8, Skrä-låt). Den kavaljer (»grämaste gossen»), som köpt sin fördans, drager sig vid omdansningen motsols ned i ringen. Alla fatta i sladd. Fördansarens *dam* leder sladden i vackra bågar och slutligen upp i stor ring.

Tur 7.

Dalpolka. Inga försteg, utan runt varv efter varv (kavaljeren fattar lika som vid omdansning). Om

något par tröttnar, springer paret med tresteg öppen fattning n:r 1. Markering göres på första fjärdedels-takten.

Som dansen ovan beskrivits har den ej dansats från början. På »Norsbron» dansades det endast »huppsteg» och fördans för spelman, sedermera tillkom kringel, och genom bröllop skänklåt till brudpar och spelman. Senare tillkom även kroklek och polska.

För att icke något skulle bli glömt har hela dansen nedskrivits, men utan bröllopsståt med brudpar, tärnor, bröllopsmåltid m. m. är det omöjligt att åskådliggöra dansens innebörd, varför det lämpligast kan dansas nedan angivna turer i en följd.

Vid uppvisning utan brudpar av Huppleken som folkdans är följande ordning lämplig, vilken även praktiseras av Floda Folkdansgille: tur 1, tur 2, tur 3:s sista del. Därpå tur 1 igen, tur 2, tur 3:s sista del, tur 4, tur 6 och tur 7.

»Huppen».

Vart annat par.